

Наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 27 (1230) 8 ЛІПЕНЯ 2015 г.

Дарагія сябры "Нашага слова"!

У гэтым квартале колькасць падпісчыкаў рэзка ўпала. Такога за гісторыю існавання "Нашага слова" яшчэ не было. Так, лета, але калі Магілёўская арганізацыя трымае падпіску на кантролі, то і летам магчымы рост. Калі Дварэцкая школа працуе, то ў Дзятлаўскім раёне колькасць падпісчыкаў вырасла больш чым у два разы. А калі не працаваць, то расце і будзе расці колькасць раёнаў, куды не паступае ніводнага нумара газеты.

Красавік Ліпень		Красавік Ліпень	
Берасцейская вобласць:			
Баранавічы р.в.	17 12	Ст. Дарогі р.в.	- -
Бяроза р.в.	9 10	Стоўбцы р.в.	4 4
Белаазёрск р.в.	- -	Узда р.в.	3 1
Бярэсце гор.	12 7	Чэрвень р.в.	3 3
Ганцавічы р.в.	- -	Усяго:	391 301
Драгічын р.в.	- 1	Гомельская вобласць:	
Жабінка р.в.	1 -	Буда-Кашалёва	4 3
Іванава р.в.	1 1	Брагін р.в.	2 -
Івацэвічы р.в.	8 7	Ветка р.в.	1 1
Камянец р.в.	1 1	Гомель гор.	27 26
Кобрын гор.	2 2	Гомель РВПС	1 -
Лунінец гор.	2 1	Добруш р.в.	1 1
Ляхавічы р.в.	1 -	Ельск р.в.	1 1
Маларыта р.в.	2 1	Жыткавічы р.в.	17 16
Пінск гор.	6 6	Жлобін гор.	2 3
Пружаны р.в.	7 4	Калінкавічы гор.	1 1
Столін р.в.	1 2	Карма р.в.	- -
Усяго:	72 55	Лельчыцы р.в.	1 -
Віцебская вобласць:			
Бешанковічы р.в.	1 1	Лоеў р.в.	1 -
Браслаў р.в.	1 2	Мазыр гор.	5 3
Віцебск гор.	24 21	Акцябарскі р.в.	2 2
Віцебск РВПС	3 2	Нароўля р.в.	- -
Верхнедзвінск р.в.	4 4	Петрыкаў р.в.	1 -
Глыбокае р.в.	7 6	Рэчыца гор.	2 2
Гарадок р.в.	4 3	Рагачоў гор.	1 1
Докшыцы р.в.	2 2	Светлагорск гор.	3 2
Дуброўна р.в.	1 1	Хойнікі р.в.	1 -
Лёзна р.в.	1 1	Чачэрска р.в.	3 1
Лепель р.в.	1 2	Усяго:	77 63
Міёры р.в.	2 2	Гарадзенская вобласць:	
Наваполацк гор.	16 14	Бераставіца	3 3
Орша гор.	7 5	Ваўкавыск гор.	9 8
Полацк гор.	8 4	Воранава р.в.	5 4
Паставы р.в.	13 12	Гародня гор.	40 32
Расоны р.в.	1 1	Гародня РВПС	19 16
Сяноў р.в.	2 2	Дзятлава р.в.	6 13
Талочын р.в.	2 2	Зэльва р.в.	2 1
Ушачы р.в.	2 2	Іўе р.в.	1 2
Чашнікі р.в.	1 1	Карэлічы р.в.	4 3
Шаркоўшчына р.в.	7 7	Масты р.в.	4 3
Шуміліна р.в.	1 -	Наваградск гор.	6 4
Усяго:	111 97	Астравец р.в.	4 4
Менская вобласць:			
Беразіно р.в.	3 3	Ашмянны р.в.	5 2
Барысаў гор.	10 8	Смаргонь гор.	3 3
Вілейка гор.	2 4	Слонім гор.	6 6
Валожын гор.	10 8	Свіслач р.в.	4 4
Дзяржынск р.в.	11 8	Шчучын р.в.	1 2
Клецк р.в.	2 1	Ліда	19 8
Крупкі р.в.	5 5	Усяго:	141 118
Капыль р.в.	2 1	Магілёўская вобласць:	
Лагойск	3 4	Бабруйск гор.	2 2
Любань р.в.	- -	Бялынічы р.в.	1 -
Менск гор.	285 210	Быхаў р.в.	2 1
Менск РВПС	11 8	Глуск р.в.	1 -
Маладзечна гор.	12 11	Горкі гор.	1 1
Мядзель р.в.	5 4	Дрыбін р.в.	2 -
Пухавічы РВПС	3 3	Кіраўск р.в.	- -
Нясвіж р.в.	1 -	Клічаў р.в.	- -
Смалявічы р.в.	3 1	Клімавічы р.в.	1 -
Слуцк гор.	8 9	Касцюковічы р.в.	1 1
Салігорск гор.	5 5	Краснаполле р.в.	1 -
		Крычаў р.в.	1 -
		Круглае р.в.	2 2
		Мейсцяў р.в.	2 -
		Магілёў гор.	26 30
		Магілёў РВПС	1 1
		Асіповічы гор.	12 10
		Слаўгарад р.в.	1 1
		Хоцімск р.в.	1 -
		Чэрыкаў р.в.	1 -
		Чавусы р.в.	1 -
		Шклоў р.в.	4 1
		Усяго	63 50
		Усяго на краіне:	855 684

VI Фестываль беларускамоўнай рэкламы ..!adnak

Штогадовы Фестываль беларускамоўнай рэкламы і камунікацыі ..!adnak у шосты раз падвёў вынікі развіцця беларускамоўнага рэкламна-камунікацыйнага рынку за год і ўзнагародзіў аўтараў найлепшых работ. Фестывальны дзень адбыўся 2 ліпеня ў Менску ў Міжнародным адукацыйным цэнтры імя Ёханэса Раў (ІВВ). Асноўная канцэпцыя сёлета Шостага ..!adnak - "Годны шлях рэкламіста". Кожны рэкламіст праходзіць сваю дарогу да поспеху, сваю дарогу да выдатнай ідэі: ад сумневаў і нядрэннай канцэпцыі да таго самага інсайту, калі, ставячы выніковую кропку ў карпатлівай працы, у раптоўным моманце натхнення "грыфель алоўка" разлятаецца на кавалкі.

Арганізатары Шостага ..!adnak аб'ядналі рэкламістаў, спецыялістаў у сферы камунікацыі, культурніцкіх менеджараў і прадзюсараў, каб дапамагчы беларускамоўнай рэкламе прайсці гэты шлях: ад нерашучай коскі да значнага і ўпэўненага клічкі!

На конкурсную праграму Фестывалю ..!adnak 2015 было пададзена больш за 370 заявак ад больш, чым 150 удзельнікаў. Самую вялікую колькасць заявак ужо традыцыйна сабрала намінацыя "Гра-

фічны і камунікацыйны ды-зайн" - амаль 100. На другім месцы - "Сацыяльная рэклама" (44 работы). Трэцяе месца ў "Грамадсказначных праектаў" - 30 работ. Калі казаць пра геаграфію фестывалю, то больш за 90% работ былі пададзеныя з Менска.

У гэтым годзе было прысуджана 1 Гран-пры, 11 першых месцаў, 30 другіх месцаў і 37 трэціх; 1 Анты-прэмія і 4 спецпрызы.

Традыцыйна ўрачыстай цырымоніі ўзнагароджан-ня пераможцаў папярэднічала

яскравая і насычаная адукацыйная праграма. Сёлета ў яе межах прайшлі семінары, май-стар-класы і дыскусіі са знакамітымі беларускімі і замежнымі адмыслоўцамі, што адметныя не толькі ў сферы рэкламы. Была магчымасць паслухаць і абмеркаваць 7 актуальных тэмаў з экспертамі, сярод якіх Паўлюс Сянута (заснавальнік і партнёр рэкламнага агенцтва Not Perfect YR Minsk, Riga & Vilnius), папулярны пісьменнік Віктар Марціновіч, кіраўнікі творчых груп і агенцый і маладыя беларускія "Канскія

львы". Гран-пры фестывалю за 2015 год атрымаў праект "Вышымайка" "Арт-сядзібы". Павел Белавус, атрымаўшы дыплом, сказаў, што тры гады "артсядзібаўцаў" выганялі з офісаў, і яны за гэты час загартаваліся, навучыліся змагацца за тое, каб было добра беларускай мове і культуры, а цяпер змаглі перамагчы. Ён заклікаў рэкламадаўцаў і бізнэсоўцаў не баяцца выкарыстоўваць беларускую мову ў рэкламе і бізнэсе.

Будзьма.

90 гадоў з дня нараджэння Міхася Клышкі

Міхась Канстанцінавіч КЛЫШКА нарадзіўся 8 ліпеня 1925 г. ў в. Данейкі Баранавіцкага раёна Берасцейскай вобласці. Скончыў філалагічны факультэт БДУ (1958). Працаваў журналістам. У 1967-81 гг. рэдактар выдавецтва "Беларуская савецкая энцыклапедыя імя Петруся Броўкі. Памёр 10 студзеня 1984 г. М. К. Клышка - аўтар першага ў беларускай філалагічнай навуцы "Слоўніка сінонімаў і блізказначных слоў" (1976). У ім - каля 1900 сінонімічных радоў (больш за 11 тысяч слоў і выразаў). Спецыфічная асаблівасць слоўніка ў тым, што ён не тлумачыць, не дае

характарыстык-вызначэнняў сэнсавым адценням слоў у сінанімічных радах, а толькі прыводзіць да кожнага з іх пацвярдзальныя цытаты з мастацкай (выкарыстаны ілюстрацыйны матэрыял з твораў амаль 150 беларускіх пісьменнікаў, пачынаючы ад В.І. Дуніна-Марцінкевіча), навукова-папулярнай і навуковай літаратуры, фальклору, даведаных выданняў перыядычнага друку. Выкарыстана і тая дыялектная лексіка, якая на думку аўтара, мае тэндэнцыю быць агульнаўжывальнай, хоць канкрэтны лексічны матэрыял слоўніка гэта не заўсёды пацвярджае. Пры-ведзена немалая колькасць

эмацыянальна-экспрэсіўных фразеалагізмаў. Зважаючы на практычны характар слоўніка, М.К. Клышка ўключыў у яго дапаможныя часціны мовы - прыназоўнікі, злучнікі, чаго няма ў іншых слоўніках сінонімаў. Структура артыкула ў слоўніку наступная: пасля на-бранага светлым шрыфтам з вялікіх літар галоўнага слова (дамінанты) ідуць стылістычна нейтральныя сінонімы і блізказначныя словы, далей падаюцца лексемы гутарковыя, раз-моўныя, кніжныя, вузкасפעцы-яльныя, устарэлыя, народна-паэтычныя, жартоўныя, іра-нічныя, з пераносным сэнсам. лагізмы...

лагізмы...

І.У. Саламевіч.

900-ты нумар "Нашага слова",
выдадзены ў Лідзе

ISSN 2073-7033

(Заканчэнне. Пачатак у папяр. нумарах.)

Ад пачатку існавання калоніі ўсё грамадскае жыццё ў ёй адбывалася на валійскай мове. Былі заснаваны валійскія газеты і валійскамоўныя школы. Спачатку адзіным падручнікам была Біблія, потым мясцовы настаўнік склаў першую чытанку на валійскай мове. Большасць дзяцей, выхаваных у

З'ехаць, каб застацца

Валійская эміграцыя ў Патагонію дзеля захавання ўласнай нацыянальна-культурнай ідэнтычнасці

Традыцыйны валійскі фестываль Айтэввод у калоніі, 1880-ыя

калоніі з 70-х па канец 90-х, былі валійскімі маналогамі.

Калонія кіравалася дэмакратычна: там была канстытуцыя, рада, абраны кіраўнік і заканадаўства, зноў жа складзена па-валійску. Пра такія рэчы ў самім Уэльсе людзі тады маглі толькі марыць. У калоніі былі распаўсюджаны кааператывы для вядзення сельскагаспадарчых работ, камунальных і сацыяльных праектаў.

Але з ростам дабрабыту і засваеннем новых тэрыторый з'явілася новая праблема. Жорсткі жарт гісторыі: каланісты пачалі ўсё глыбей пагружацца ў сітуацыю, ад якой з'ехалі з Брытаніі: падпарадкаванасць знешняй уладзе, пагарджанне з боку гэтай улады валійскай мовай і іміграцыя носьбітаў іншых моў і культур - толькі дзейныя асобы на гэты раз змяніліся. Як ужо адзначалася, аргентынскі ўрад заахвочваў іміграцыю, і ў 1895 годзе замежнікі складалі чвэрць насельніцтва краіны. Інструментамі "аргентынзацыі" мільёнаў замежнікаў павінны былі стаць школа і служба ў войску.

Напачатку кіраўніцтва краіны асабліва не ўмешвалася ў справы калоніі. З цягам часу, аднак, Аргентына, незадаволеная ізаляцыянізмам каланістаў,

усё больш распаўсюджвала на калонію сваю ўладу. Туды пачалі прызначаць камісараў, а потым, калі Чубут у 1884 стаў правінцыяй, у ёй з'явіўся губернатар. Некаторыя з гэтых афіцыйных асоб паважалі валійскае самакіраванне, але іншыя прырэчылі радзе і закручвалі шрубы, напрыклад, паграбавалі ўдзелу пасяленцаў у вышкалах нацыянальнай гвардыі па нядзелях, што было для іх непрымальна па рэлігійных прычынах. Толькі асабістае ўмяшальніцтва прэзідэнта краіны дазволіла вырашыць гэты канфлікт.

У канцы 70-х аргентынскі ўрад актывізаваў і адукацыйную палітыку. Прызначаны аргентынцамі настаўнік напісаў валійскамоўны падручнік іспанскай мовы. Многія пасяленцы пратэставалі супраць прызначэння, бо не жадалі цэнтральнага ўмяшальніцтва ў сферу адукацыі і баяліся, што іспанская ўрэшце стане асноўнай мовай навучання. Акрамя таго, гэты настаўнік быў католікам. У калоніі пачалі засноўваць нацыянальныя (дзяржаўныя) школы. Пад канец 19 стагоддзя там было 5 школ, якія кіраваліся каланістамі і 5 нацыянальных. Праўда, дзве нацыянальныя школы спачатку былі ўсё ж валійска-

моўнымі, а іспанская выкладалася там як прадмет. У 1896 быў прыняты закон, паводле якога мовай навучання ва ўсіх пачатковых школах краіны павінна быць іспанская. Але ў калоніі такая палітыка спачатку пацярпела няўдачу з-за супрацьстаяння бацькоў і з-за таго, што многія настаўнікі былі валійскамоўнымі. Больш за тое, у 1906 была заснавана сярэдняя школа, дзе выкладанне вялося пераважна па-валійску. Тым не менш, у 1927 годзе ўся пачатковая адукацыя ажыццяўлялася ўжо па-іспанску.

На працягу існавання калоніі было некалькі буйных хваляў эміграцыі з радзімы. Лічыцца, што агулам у калонію прыхала 2,3 - 3 тысячы валійцаў. Але апошнія эмігранты з Уэльса прыехалі ў 1911 годзе, а тэмпы невалійскай эміграцыі, выкліканай у асноўным эканамічнымі поспехамі калоніі, нарасталі. Усё болей шлюбаў у калоніі заключалася з невалійцамі. У канцы 19 - пачатку 20 стагоддзя гарадскія рады, раней валійскамоўныя, мяркуючы па іх складзе, пераводзяць сваю працу на іспанскую мову з-за вялікай колькасці прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцей. Праўда, андскія селішчы, куды ў пошуках зямлі і ад новай асіміляцыі перабралася шмат людзей, даўжэй захавалі валійшчыну, а адносіны з аргентынскімі ўладамі там былі лепшыя.

У 1899 годзе зноў здарыліся жахлівыя паводкі. Гэта падштурхнула больш за дзевяць расчараваных у іспанізацыю валійцаў з'ехаць у Канаду. Многія з перасяленцаў не мелі дастаткова сродкаў на эміграцыю, і грошы для іх збіралі ў Брытаніі, адным са спонсараў быў нават Прынц Уэльскі. Спрыяў выдзяленню зямлі для іх Дэвід Ллойд-Джордж, будучы прэм'ер-міністр Вялікабрытаніі, валец па паходжанні, які ў дзяцінстве размаўляў на валійскай мове.

Валійская царква Bethel (Бэтэль) у Трэвеліне

У сярэдзіне 20 стагоддзя культурнае валійскае жыццё знаходзілася ў стагнацы. Першай і нярэдка адзінай мовай дзяцей усё часцей рабілася іспанская. Скарацілася наведванне царквы, эканамічныя складанасці зменшылі магчымасць правядзення культурных мерапрыемстваў. Сярэдняя валійская школа зачынілася ў 1950 годзе з-за недахопу вучняў. У перыяд аргентынскай дыктатуры канца 70-х - пачатку 80-х дзесям было забаронена даваць валійскія імёны. Распаўсюджанасць валійскай мовы ў Патагоніі істотна

ў 1965-ым яны ладзіцца рэгулярна (сёння - у чатырох гарадах). У 1997 годзе ў правінцыі была запушчана спецыяльная праграма адраджэння валійскай мовы. Яна фінансуецца урадам Уэльса, Валійска-аргентынскім таварыствам і Брытанскай Радай у Уэльсе. У межах праграмы праводзяцца моўныя курсы і валійскамоўныя мерапрыемствы. Выкладчыкі мовы з Патагоніі маюць магчымасць ездзіць на стажыроўкі ў Уэльс.

Зараз у правінцыі Чубут ёсць валійскамоўныя дашкольныя ўстановы, дзейніча-

дкаў. З'явілася валійскамоўнае знешняе афармленне некаторых гарадоў, у перспектыве - дзвюхмоўныя радыёпраграмы на мясцовай ФМ станцыі і адкрыццё яшчэ адной валійскамоўнай школы ў Андах.

Сёння насельніцтва правінцыі Чубут складае каля 550 тысяч чалавек, з якіх, як паведамляецца, дзесь 50 тысяч маюць валійскіх продкаў. Адна з крыніц паведамляе, што колькасць валійскамоўных у Чубуте складае 5 тысяч чалавек, іншая - што ва ўсёй Аргентыне жыве каля 25 тысяч носьбітаў мовы.

Гэты гістарычны нарыс, натуральна, не меў на мэце аналіз магчымасцяў заснавання беларускай калоніі. Ды і саму неабходнасць гэтага можна, вядома, паставіць пад пытанне. Наш час, хоць і трыгожны ў плане стану беларускай мовы, адначасова абячае і пэўныя перспектывы. Так што мае рацыю той, хто падумае, што рабіць Беларусь трэба ў Бела-

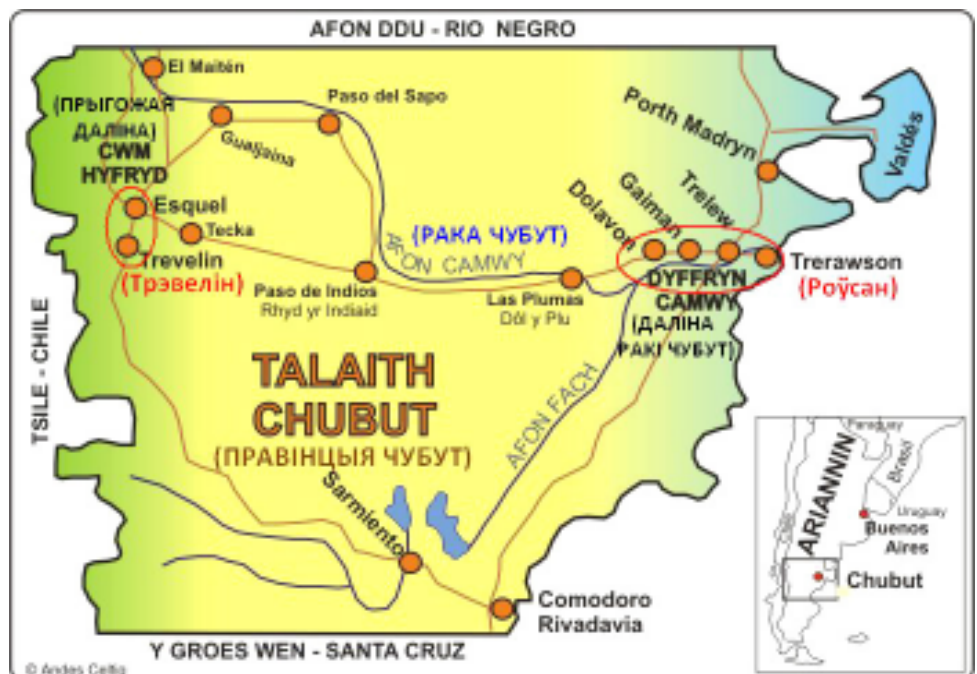
Адзін з Айтэвводаў у Чубуте сёння

скарцілася, у пачатку дзевяностых моладзь на ёй амаль не размаўляла.

Магло падацца, што гэта канец новага Уэльса ў Патагоніі, але гісторыя зноў прадэманстравала свой цыклічны характар. Калі ў 50-я гады было праведзена мала традыцыйных фестываляў мастацтваў Айтэввод, то пасля святкавання стогодовага юбілею калоніі

юць курсы валійскай мовы для дзяцей і дарослых, у тым ліку прафесіянальныя курсы. У 2013 іх наведвала амаль тысяча чалавек. Мова як прадмет вывучаецца ў шэрагу школ, адчынілася і пачатковая школа, дзе ўсё выкладанне вядзецца па-валійску і па-іспанску. Папулярнасць валійскай мовы і культуры расце, нават сярод людзей, у якіх няма валійскіх про-

русі. Але... той жа прыклад Валійскай калоніі вучыць, што гісторыя можа рабіць сюрпрызы, прычым не заўжды прыемныя. Ну і ўвогуле, ці не прыемна было б усведамляць, што дзесці далёка ёсць яшчэ адна сапраўдная беларуская тэрыторыя ці нават дзяржава? Калі б яна сапраўды існавала, то гадоўнае, каб яна была насамрэч яшчэ адной, а не адзінай.

Карта правінцыі Чубут. Акрамя беларускай, надпісы на карце - на валійскай і іспанскай мовах. Эліпсамі паказаны асноўныя месцы рассялення валійцаў. DYFFRYN CAMWY - Даліна ракі Чубут, CWM HYFRYD - Прыгожая даліна, AFON CAMWY - рака Чубут.

- Ужо ўчора заўважыў: Іна з сякерай - гэта сур'ёзна. Не, я не здэкуюся, наадварот, нават павагай пранікся. Тут вось што цікава: уражвае шалёная стыхійнасць абставін і нешта пабочнае, што непрыкметна праступае з цемры часу і падымаецца з глыбін нашай унутранай сутнасці, нешта роднае і блізкае, адразу не абхопіш свядомасцю. Адно скажу, трэба раз параз адрывацца ад нікчэмнай мітусні жыцця, каб, адасобіўшыся, зняць шапку перад так недарэчна забытым рэліктавым духам мясцовага народа і адчуць прысутнасць удзячнасці. Апошняе, не пустыя словы. Звярніце ўвагу, як утульна

зрабілася, і цішыня. Гэта вечнасць дакранулася, спадчына. У апошні час зрэдку даводзіцца пачуць выказванне, сэнс якога, як пракляцце: "Нам выпала жыць на скрыжаванні вялікіх шляхоў гісторыі. На гэтым скрыжаванні калісьці вельмі даўно жылі людзі са сваёй мовай і самабытнасцю, зрабіўшы важкі культурны ўплыў на суседнія народы. Тым часам драпежніцкія амбіцыі суседзяў ператварылі народ на гэтым скрыжаванні ў сапраўдных пакутнікаў. Вялікія ахвяры заклалі спадчыну, дзе незалежна, вораг, чужынец альбо свой, хто не ўшаноўвае памяць продкаў і нявечыць народ на гэтай зямлі, не мае будучыні".

Бескампрамісны наконт роднай мовы і беларускай самабытнасці, вечна апальны Алесь Белакоз, школьны настаўнік, заснавальнік Гудзевіцкага музэя, часта з болей у сэрцы казаў: "Мы на сваёй зямлі перакаці-поле нейкае, трава без каранёў". Як бачыце, праўду казаў - гісторыю знявечылі, памяць продкаў не ўшаноўваем. І хто мы?... Вырадкі. Толькі гэта было ўчора з раницы, а цяпер нешта іншае. Вось якія справы.

Ну чаго прыціхлі? Юшка сапраўды смачная, нават не верыцца...

Гудзевічы, 2007 г.

Методыка шчасця ад Алеся Белакоза

У Гудзевічах Мастоўскага раёна адбылася сустрэча ТБМ-аўцаў з легендарнай асобай, настаўнікам беларускай мовы сп. Алесем Белакозам.

Па першае, ён падзяліўся сваімі педагогічнымі сакрэтамі. Яны - у даступнай і простае сістэме апытання вучняў, якая не прычыняе стрэсу. Яго новая кніга называецца "Методыка шчасця". Па другое, Алесь Белакоз распавёў пра свае паспяховае змаганне з хваробамі і параіў усім ужываць крэмневую ваду. У 1986 годзе ён захварэў на рак нагі, але вырашыў адмовіцца ад аперацыі і выкарыстоўваў народныя метады лячэння. Яшчэ ён дапамагае сабе тым, што носіць медныя пласціны, любіць фізічную працу на свежым паветры.

Але галоўны сакрэт яго доўгага веку - у дабразчылівасці да дзяцей і дарослых, у краязнаўчых пошуках, энтузіязме захавальніка матэрыяльнай культуры беларускай вёскі.

Амаль усё жыццё Алесь Белакоз пражыў у роднай вёсцы. Тут ён атрымаў пачатковую адукацыю: да нямецкай акупацыі скончыў 5 класаў Гудзевіцкай сярэдняй школы. У перыяд вайны ён вучыўся з дапамогай сястры Веры. За час завочнай вучобы ў Гарадзенскім педагогічным універсітэце Алесь Белакоз быў настаўнікам пачатковых класаў, выкладчыкам фізікі і матэматыкі, па заканчэнні ін-

каваў і распаўсюджаў антысавецкія ўлёткі. У 1960-тых гадах ён наладзіў ліставанне вучняў з вядомымі пісьменнікамі, прыцягнуў моладзь да даследчыцкай дзейнасці. У 1980-тых гадах ім быў створаны школьны краязнаўча-этнаграфічны музей, затым музей атрымаў новы будынак, пашырылася экспазіцыя. Алесь Белакоз напісаў кнігу "Музей ў Гудзевічах" пра стварэнне музея і сваіх юных памочнікаў. Для

Гэтае апавяданне пабудавана на рэальных фактах з намерам прысвяціць свайму школьнаму настаўніку Алесю Белакозу да юбілею (80 год) ад выпускнікоў 1972 года Гудзевіцкай сярэдняй школы.

Аўтар - Грабавіцкі Дзмітры Васільевіч - нарадзіўся 14.03.1955 г. у вёсцы Пачуйкі, Ваўкавыскага р-на, Гарадзенскай вобласці.

Закончыў Гудзевіцкую сярэднюю школу ў 1972 г., у якой быў вучнем Алеся Белакоза, закончыў Беларускі тэхналагічны інстытут у 1982 г. Месца жыхарства - г. Ліда.

Месца працы - ААТ "Лідабудматэрыялы", галоўны інжынер.

РУП "Белпошта" выпусціла маркаваны мастацкі канверт да 950-годдзя горада Браслава. Браслаў (Брачыслаўль), названы па імені князя Брачыслава Ізяславіча, унука Рагнеды і бацькі ўсяслава Чарадзея, упершыню ўпамінаецца ў Хроніцы Быхаўца пад 1065 годам як горад Полацкага княства. Сёння Браслаў - цэнтр Браслаўскага раёна Віцебскай вобласці.

Наш кар.

стыгута працаваў настаўнікам беларускай мовы і літаратуры ў Гудзевіцкай школе. Да яго рана прыйшло пачуццё сама-свядомасці: яшчэ ў канцы 1940-ых гадоў Алесь Белакоз дру-

гэтага чалавека шчасце ў тым, каб працаваць для Беларусі, рабіць людзям дабро. А най-больш яму падабаецца апісваць жыццё патрыётаў свайго рэгіёну. Яго дэвіз - усё для

Беларусі!

Э. Оліна.

На здымках:

1. Алесь Белакоз;
2. Гудзевіцкі літаратурна-этнографічны музей.

"Будзьма!"

13 ліпеня (панядзелак)

адбудуцца заняткі гістарычнай школы з Алегам Трусовым

"Гісторыя ў падзеях і малюнках"

Пачатак - 18.30.

Румянцава, 13

Уваход вольны.

Наступныя заняткі адбудуцца адпаведна 20 і 27 ліпеня.

Дарагія нам шляхі-дарогі

27-28 чэрвеня чальцы Магілёўскага ТБМ разам з сябрамі з Асіповічаў і Менска здзейснілі вандроўку па Менскай і Гарадзенскай вобласці. Белы з зялёнымі палосамі камфартбельны аўтобус рушыў па маршруце: "Новае Поле - Валожын - Ліда - Мінойты - Вайцюшкі". Моладзь і людзі сталага веку падарожнічалі з песнямі, добрым настроем і зацікаўленасцю. Старшыня Магілёўскага ТБМ Алег Дзьвячкоў ад пачатку падбэдзёрў удзельнікаў вандроўкі гульнёй "Эрудыт-лагот" на веданне гісторыі і літаратуры.

У Новым полі падарожнікі аглядзелі палац князёў Друцкіх-Любецкіх 19-га стагоддзя. З роду Друцкіх паходзіла маці Льва Сапегі. У сядзібе з 20-тых гадоў да 1939 года быў штаб беларускіх памежнікаў, зараз будынак належыць мясцоваму каледжу.

У Валожыне групу сустрэў гісторык і краязнавец Уладзімір Міхайлавіч. Ён распавёў пра гісторыю збудавання касцёла св. Юзафа, у гонар якога заснавальнік Юзафа Тышкевіча. У крыпце касцёла захоўваліся працяглы час парэшткі Тышкевічаў - адгалінавання роду Канстанціна і Яўстаха Тышкевічаў. Парэшткі Юзафа Тышкевіча ўпрыгожвала мармуровая пліта з выявай рыцара. Аднак, пасля 1963 года, пасля паўстання К. Каліноўскага, яны былі выдалены з касцёла, і будынак быў перададзены царкве. Гісторык дапамог аглядзець палац Тышкевічаў (1782- 1806), у якім сёння знаходзіцца міліцыя, жылы маёнтак, мясцовыя помнікі.

Значны час аддаў экскурсавод тэме духоўнага цэнтра юдаізму, які выконвала Валожынская ешыва (ешыбот, 1803). "Беларускім Рымам габрэяў" называлі менавіта Валожын. Тут дзейнічала вышэйшая навуковая ўстанова, якая рыхтавала рабінаў. На могільках спачываюць вядомыя ва ўсім свеце духоўныя лідары юдаізму. Насельніцтва мястэчкаў Ракаў, Івянец, Валожын, Вішнева было ў значнай частцы габрэйскай. Яны страшна пацярпелі ў гады Халакосту, у

Ракаве і Івянцы былі створаны гета, загінулі тысячы людзей. Сям'я Шымона Пераса, прэзідэнта Ізраіля, эмігравала да вайны ў Палестыну. У 90-тыя - 2000-ныя гады Шымон Перас тройчы прыязджаў у родныя мясціны, спрыяў таму, каб будынак ешывы быў перададзены Менскай габрэйскай грамадзе і захоўваўся ў добрым стане.

Экскурсію па Лідскім замку праводіў малады краязнавец, супрацоўнік Лідскага музея Алесь Хітрук. Ён узгадаў, якія часткі забудовы былі пабудаваны пры князі Гедзіміне, якія - пры валадаранні князя Вітаўта. Наведвальнікі прайшлі праз брамы замка, аглядзелі рыцарскія панцыры і шалома, дакрануліся да камення і вялізных бявенняў гаспадарчай забудовы. Увесь комплекс уздымае патрыятычны дух наведвальнікаў.

У Мінойтах вандроўнікі аглядзелі касцёл Найсвяцейшага сэрца Езуса і св. Андрэя Баболі. У дарозе Алег Дзьвячкоў распавёў пра жыццё і дзейнасць св. Андрэя Баболі (1591-1657), святара і прапаведніка, якому прысвяціў паэму Янка Купала.

Увечары грамада прыбыла на сядзібу сям'і Вайцюшкіў Ракаў, Івянец, Валожын, Вішнева было ў значнай частцы габрэйскай. Яны страшна пацярпелі ў гады Халакосту, у

падарожнікі размясцілі намёты. Пасля вячэры ля вогнішча адбыўся сяброўскі канцэрт Змітра Вайцюшкевіча. Смелы і тэмпераментны артыст увесё не шкадуе сваіх сілаў і шчодроздзіцца са слухачамі старымі і новымі песнямі, якія саграваюць сэрцы, надаюць натхненне і веру ў лепшыя чалавечыя якасці.

З самага роснага ранку, калі пара павольна ўздымалася над ракой, турысты перажывалі шчаслівыя імгненні еднасці з прыродай, сустрэчы з сунічнымі палянамі і лугамі, поўнымі кветкаў. Другі дзень падарожжа, сонечны і цёплы, быў прысвечаны знаёмству са Шчучынам, Мастамі, Воўпай, Гудзевічамі, Ваўкавыскам, Зэльвай, Сынкавічамі.

У Шчучыне вандроўнікі ўбачылі палац Сцыпіёнаў, касцёл і даведаліся пра існаванне калегіюма піраў, дзе вучыўся сябра Адама Міцкевіча - Ігнат Дамейка (1802- 1889), беларускі шляхціц, удзельнік паўстання 1930-31 гадоў, потым - нацыянальны герой Чылі, прафесар мінералогіі ўніверсітэта ў Сант'яга. У 2002 годзе ў выдавецтве "Кнігазбор" выйшла на беларускай мове запланаваная кніга ўспамінаў Ігната Дамейкі "Мае падарожжы". Адважны шляхціц апісвае сваю экспедыцыю на караблі праз

Атлантычны акіян, сустрэчу з Новым светам. Ён піша, як убачыў фартэцы Рыа-дэ-Жанэйра, замак на гары Мантэвідэа, па-еўрапейску забудаваны Буэнас-Айрэс. У сваіх нататках наш суайчыннік апавядае пра небяспечны пераход на мулах праз Кардыльеры, з якіх сыходзіць снежавы лавіны. Ігнат Дамейка узгадвае моцныя каталіцкія традыцыі, якія захаваліся ў маладых лацінаамерыканскіх дзяржавах, атрымаўшы назалежнасць у 19-тым стагоддзі. "Дон Ігнацыё" чатыры разы выбіраўся рэктарам

універсітэта ў Сант'яга і за службу імя "Вялікага асветніка". Ва ўзросце 82 гадоў І. Дамейка разам з сынам здзейсніў вандроўку на радзіму і маліўся ў касцёле ў Дзятлаве, як у дзяцінстве, разам са сваякамі. У тыя ж гады ён наведаў Італію, Палестыну і Егіпет. Яго прыклад усяляе адвагу.

У Мастах увагу ТБМ-аўцаў прыцягнуў самы доўгі пешаходны падвясны мост на Беларусі даўжынёй 193 метры. Ён дае магчымасць палюбавацца прасторам Нёмана і навакольнай прыродай. У Воўпе аўтобус спыніўся ля драўлянага храма св. Яна Хрысціцеля, якому больш за 230 гадоў.

Падарожнікі ўшанавалі памяць Ларысы Геніюш. Лекар - педыятр з Магілёва Ніна Осіпава падрыхтавала змятоўны даклад пра жыццё і дзейнасць паэтки, якая высока трымала людскую годнасць у цяжкія гады сталінскіх рэпрэсій. Яна была асуджана на 25 гадоў зняволення, з якіх адбыла ў лагерах 8 гадоў. Яе вершы былі моцнай падтрымкай для арыштаваных. З 1956 года Ларыса Геніюш жыла з мужам у Зэльве. Доктара паважала мясцовае насельніцтва, да пані Ларысы прыязджалі пісьменнікі і паэты: Васіль Быкаў, Ніна Мажыш, Рыгор Барадулін, Во-

льга Іпатава і іншыя. Яна напісала 5000 тысяч лістоў сваім сябрам. Іх пільна вычыталі цэнзары, канфіскоўвалі і выкрэслівалі крамолу. Ларыса Геніюш не прыняла савецкага грамадзянства, заставалася грамадзянкай Чэхіі і БНР.

У Ваўкавыску да падарожнікаў далучылася актывістка БХД Валерыя Чарнамор-

знаўчым музеі ў Гудзевічах адбылася сустрэча з 87-гадовым выкладчыкам, захавальнікам спадчыны, лаўрэатам прэміі "За свабоду думкі" Алесем Белакозам.

Сябры ТБМ у дарозе прывіталі сваіх юбіляраў: 70-гадовага старшыню Асіповіцкай раённай арганізацыі Сямёна Бародзіча і 60-гадовага Алеся Іванавіча Касцюковіча, актывіста Магілёўскага ТБМ, лекара-рэнтгеналага Магілёўскага дзягнатычнага цэнтра.

цава. Яна суправаджала групу на могількі, дзе спачываюць Янка і Ларыса Геніюшы, прачытала вершы мужнай змагарнай паэтки, напісаня ў Комі і Мардовіі. Вандроўнікі схілілі галовы ля помніка Ларысы Геніюш, які знаходзіцца ў двары праваслаўнай царквы. Малады святар айцец Кірыл паказаў мемарыяльны куток, прысвечаны Ларысе Геніюш. У ім знаходзіцца фотаздымкі спадарыні Ларысы з яе сям'ёй і сярод мясцовых вернікаў, захоўваецца Евангелле, якое абклала аксамітам адданая верніца і паэтка.

Вандроўнікі падзячылі арганізатарам падарожжа Алегу Дзьвячкову і Сяргею Дымкову за змястоўную экскурсійную праграму і добры адпачынак.

Эла Дзвінская, фота аўтара.

На здымках:

1. Алег Дзьвячкоў і экскурсавод з Валожына ля касцёла св. Юзафа;
2. Палац Тышкевічаў у Валожыне;
3. У Лідскім замку;
4. Сынкавіцкая царква;
5. Прастор Нёмана.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў, Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".
Газета падпісана да друку 6.07.2015 г. у 17.00. Замова № 2337.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес. - 8750 руб., 3 мес. - 26250 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by